

Alerji Testleri ve Astım

 Dr. Selcan ÖZGÜÇLÜ

Astım; akciğer içindeki hava yollarının süreğen yangısıdır ve solunan havanın zaman zaman akciğerlere iletilmesinde güçlük oluşturan hava yolunda daralmayla seyreder. Astımlı hastalarda hava yollarında daralmanın önemli bir nedeni alerjidir. Alerji kişinin aslında zararlı olmayan bir maddeye karşı aşırı duyarlılık cevabı göstermesidir. Alerjen ise alerjiye sebep olan herhangi bir maddeye denir. Alerjik astıma neden olan ve astım şikayetlerini artıran çok sayıda alerjenler vardır (**Tablo 1**).

Alerjik astımlı hastalarda, hastalığa sebep olan ve hastalığı tetikleyen alerjen veya alerjenlerin belirlenebilmesi için değişik alerji testleri uygulanır.

Alerji Deri Testleri

Alerji deri testleri tek başına astım tanısı koydurmaz. Hastanın eğer alerjisi varsa duyarlı olduğu aler-

Tablo 1: Astıma neden olan alerjenler

A. Solunan alerjenler
<ul style="list-style-type: none"> • İç ortam alerjenleri: Ev tozu akarı, hayvan alerjenleri (kedi-köpek), hamam böceği, mantar sporları • Dış ortam alerjenleri: Polenler, mantar sporları
B. Besinsel alerjenler
C. İlaçlar
D. Mesleki alerjenler

jeni tespit etmeye yarar. Tüm astımlı hastalar alerjik değildir ve ayrıca deri testlerinin pozitif çıkması da her zaman alerjik astımı göstermez. Doğru değerlendirme yapabilmek için testler, bu konuda eğitim almış kişilerce yapılmalı ve değerlendirilmelidir.

Bazı ilaçlar test sonucunu etkileyeceği için hastaların kullandıkları ilaçları eksiksiz olarak doktorlarına bildirmeleri gerekmektedir. Test sonucunu etkileyen bazı ilaçlar şunlardır;

- Alerji tedavisinde kullanılan ilaçlar (antihistaminikler ve kortizonlu ilaçlar)
- Gribal enfeksiyonların tedavisinde kullanılan ilaçlar
- Depresyon ve anksiyete tedavisinde kullanılan ilaçlar
- Öksürük şurupları
- Bazı mide ilaçları

Alerji deri testinde iki yöntem vardır.

Deri delme testi (Prick testi). Alerjenden şüphe edildiğinde ilk uygulanan testtir. Eğitimli ve deneyimli kişiler tarafından yapıldığı takdirde deri prick testi güvenilir, çabuk sonuç veren, ağrısız ya da çok az ağrılı bir yöntemdir.

Hastanın onamı alındıktan sonra doktorun belirlemiş olduğu alerjenler, hastanın ön kol iç yüzü ya da sırt derisine belli aralıklarla damlatılarak uygulanır. Alerjenlerle birlikte “pozitif kontrol” olarak adlandırılan histamin ve “negatif kontrol” olarak adlandırılan tuzlu su (salin) damlatılır. Histamin; vücudun alerjenle karşılaştığında hücrelerden salgıladığı kimyasal maddedir. Histamin, alerji belirtilerini ortaya çıkarır. Bu nedenle karşılaştırma yapmak amacıyla testte kullanılır. Negatif kontrol ise cilt hassasiyetini belirler (**Resim 1**). Delici alet her bir damlanın ortasından deriye batırılır. Değerlendirme delme işleminden on beş-yirmi dakika sonra yapılır. Alerjen damlatılan alanda oluşan kızarıklık ve şişliğin çapları ölçülür. Eğer şişlik oluşmamışsa test sonucu negatiftir. Şişlik ve kızarıklık oluşmuşsa; alerjenin oluşturduğu kızarıklık ve şişlik çapı ile pozitif ve negatif kontrolün oluşturduğu kızarıklık ve şişlik çapı karşılaştırılır. Çaplar arasındaki farka bakılarak testin pozitifliğine karar verilir (**Resim 2**).

Resim 1. Deri prick test uygulaması

Resim 2. Pozitif prick testi

Test sırasında ya da sonrasında ciddi bir olayla karşılaşan hasta yok denecek kadar azdır. Ancak test uygulanan kişiler olası riskler açısından uygun müdahalenin yapılabileceği ortamda test edilir ve test sonrasında bir süre gözlenir.

Deri içi testi (intradermal test). Hastanın belirtileri alerji ile uyumlu ancak alerjen deri prick testi ile tespit edilememiş ise intradermal test uygulanır. Hastanın şikâyetine göre belirlenmiş olan alerjen, tüberkülin enjektörü denilen özel bir iğne aracılığıyla iki-üç milimetre kabarcık oluşturacak şekilde deri içine zerk edilir. Değerlendirme işleminden yirmi dakika sonra deri prick testine benzer şekilde oluşan şişlik çapına göre yapılır. İnteradermal test sonucunun negatif olması halinde hastanın alerjisi olmadığı söylenebilir.

Alerji Kan Testleri

Alerji deri testlerinin uygulanmadığı (ilaç kullanımı, test uygulanacak deride yara olması, hastanın deri testini riskli hale getirecek ek hastalığının olması gibi) veya deri testleri sonucunun hastalık belirtileriyle uyumsuz olduğu durumlarda alerji kan testleri yapılır.

Alerjen vücuda girdiği zaman bağışıklık sistemimiz o alerjene özel immünoglobülin E (IgE) adı verilen antikor üretir. IgE, alerjide rol oynayan hücrelere bağlanarak histamin ve benzer maddeleri salgılatır ve şikâyetler ortaya çıkar. Alerji kan testlerinin ortak noktası alerjene özel IgE'yi saptamaktır. Hastadan alınan kan örneği laboratuvarında test edilir, dolayısıyla riski yok denecek kadar azdır. Deri testlerine göre daha az duyarlı, daha geç sonuç veren ve daha pahalı testlerdir. Hastanın kullandığı ilaçlar test sonucunu etkilemez.

Alerjenle Hava Yolu Uyarı Testi (Spesifik Bronş Provokasyon Testi)

Alerji deri veya kan testleri ile belli bir alerjen duyarlılığı saptanan hastalarda, söz konusu alerjenle uyarı testi yapılabilir. Bu test genellikle mesleğe bağlı astım gelişen hastalarda ya da hastalık belirtilerinin duyarlı olduğu alerjenle açıklanamadığı hastalarda yapılır. Alerjen solunum yoluna uygulanır. Alerjenin dozu, düşük konsantrasyondan başlanarak giderek artırılır. Test sırasında hasta fizik muayene ve solunum fonksiyon testi ile takip edilir.

Bölüm 14 – Alerji Testleri ve Astım

Test öncesinde hastanın teste uygunluğunun iyi belirlenmesi gerekir. Testi etkileyecek ilaçlar ve ne kadar süre bu ilaçların kullanılmayacağı belirlenir. Test sırasında ciddi yan etkiler gelişebilir. Alerjenle uyarı testi eğitimli ve deneyimli kişilerce donanımlı merkezlerde, hasta onamı alınarak yapılmalıdır.

İlaç Testleri

Astımlı hastaların bazısında ilaçlar hastalığın alevlenmesine neden olur. Hasta ilaç alerjisi olduğunu belirtiyorsa şüpheli ilaçla test gerekebilir. İlaç testleri öncesinde hastalar detaylı öykü ve fizik muayene, solunum fonksiyon testleriyle ilaç testine uygunluk açısından değerlendirilir. Astımı kontrol altında olan hastalara, uzman hekim tarafından uygun görülürse deneyimli ve donanımlı merkezlerde ilaç testi yapılabilir. İlaç testi; deri prick veya intradermal test şeklinde ya da ilacın belli dozlarında yutturulması ile yapılabilir. Bazı ilaçlar için kan testleri de bulunmaktadır. Astım alevlenmesine neden olan ilaçlar arasında aspirin ve benzeri ağrı kesici ilaçlar özel öneme sahiptir. Eğer hastanın şikâyetleri aspirin alerjisini düşündürüyorsa aspirin ile test yapılabilir. Aspirin duyarlılığını ortaya koymak için özel bir kan testi yoktur. Doğru tanı için aspirinle provokasyon (uyarı ya da yükleme) testi yapılmaktadır.

Aspirinle provokasyon testinin çeşitli yöntemleri (aspirinin ağızdan, damardan veya hava yoluna verilmesi gibi) vardır. Diğer testler gibi deneyimli ve donanımlı merkezlerde tecrübeli kişilerce uygulanmalıdır. Test öncesi kesilecek ilaçlar ve ne zaman kesilecekleri doktorları tarafından hastalara bildirilir. Test süresi ve verilecek ilaç dozu doktor tarafından belirlenir. Test sırasında hastanın şikâyetleri, tansiyonu, nabız sayısı ve solunum fonksiyon testleri takip edilir. Test sonlandırıldıktan sonra hastalar bir süre izlenir. Riskleri olmakla birlikte aspirin duyarlı kişilerde değerli bir testtir.

Sonuç olarak; alerji testleri astım tanısı koydurmaz. Hastanın alerjisi olup olmadığını belirlemeye yarar. Tüm astımlı hastalar alerjik olmadığı için alerji testleri, branşında uzman hekimlerce istenmelidir. Testler ve sonuçların değerlendirilmesi bu konuda eğitim almış, tecrübeli kişilerce yapılmalıdır. Test sonucunun pozitif olması her zaman alerji olduğunu göstermez. Bu yüzden test sonuçları hastanın şikâyetleriyle birlikte değerlendirilir. Alerji tespit edilirse gerekli önlemler alınarak astım hastalığı daha rahat kontrol altına alınabilir. Bu nedenle son derece değerli testlerdir.